

LEVEND VERLEDEN
REGIONAAL HISTORISCH CENTRUM EINDHOVEN
(RHCe)
2005- 2010

< definitief concept >

juni 2004

1. Inleiding

1.1. Taakstelling en missie

Het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (RHCE) is met het vaststellen van het 'Ontwikkelingsplan Streekarchief SRE' in het najaar van 1999 en het betrekken van de nieuwe huisvesting in 2000 gaan werken met een nieuwe organisatie. De visie was om uit te groeien naar een naar buiten gerichte organisatie, zowel op het terrein van cultuurhistorie als die van advies- en kenniscentrum op het gebied van informatiebeheer, van belang voor de gehele regio. In de daarop volgende jaren is daaraan ook met succes gewerkt. Enerzijds is door de integratie van het Streekarchief Regio Eindhoven met het Gemeentearchief Helmond en het Streekarchivariaat Peelland één archiefinstelling voor de gehele regio (met uitzondering van Gemert-Bakel) tot stand gekomen. Anderzijds heeft het ontwikkelen en inzetten van webdiensten een autonoom publieksbereik bewerkstelligd van 100.000 (virtuele) bezoeken op jaarbasis met behoud van de oorspronkelijke (fysieke) bezoekersaantallen.

De formele taak van het RHCE ligt nog immer verankerd in de Archiefwet 1995: het fungeert als archiefbewaarplaats van de overgebrachte archieven van de overheidsorganen binnen de regio Zuidoost Brabant. Naast de cultuurhistorische taak heeft het ook een toezichhoudende taak ten aanzien van de nog niet overgedragen archiefbescheiden van de onder het RHCE vallende overheidsorganen.

Maar niet alleen overheidsarchieven, ook archieven van instellingen en particulieren met een regionale cultuurhistorische betekenis vinden er een plaats.

Op basis daarvan valt de volgende missie te formuleren:

Het RHCE heeft enerzijds een wettelijke taak met betrekking tot de archiefzorg en wil anderzijds het geheugen van de samenleving zijn en (daarmee) een identiteit verschaffen aan die samenleving.

Het RHCE bezit inmiddels ca. 10 km¹ archief, 25.000 kaarten en tekeningen, ca. 100.000 foto's en 500 films. Met de kwaliteit, de omvang, het bereik in tijd en het specifieke karakter van de collectie onderscheidt het RHCE zich van andere cultuurhistorische instellingen binnen de regio en kan het zich er met recht op beroepen het geheugen van de regio te zijn. Deze collectie bestaat uit de tijdsgebonden neerslag van handelen en denken van personen en instellingen. De aantrekkingskracht van dit materiaal komt dan ook voort uit het authentieke karakter daarvan. De daarin opgeslagen informatie is oorspronkelijk, veelzijdig en ongecensureerd. De gebruiker heeft als het ware direct toegang tot een historische leefwereld en dat blijft fascineren.

Genealogen, heemkundigen, onderwijsgroepen en professionele onderzoekers wisten en weten ons al te vinden. En de afgelopen jaren heeft ook al een deel van de grote groep geïnteresseerden met wellicht een diffusere belangstelling zich bij ons gemeld via de weg van het internet. Het RHCE kan dan ook al beschouwd worden als een actieve, informatieverschaffende instelling met een decentrale presentatie van zijn collectie.

De nadruk is daarbij gelegd op het inzichtelijk, zichtbaar en bevrraagbaar maken van de collectie voor een groot publiek. Dát publiek moet het RHCE nog meer als zodanig

gaan herkennen. Deze verandering van imago, positionering en taakstelling dient overigens wel te blijven geschieden zonder dat afbreuk gedaan wordt aan de – van oudsher aanwezige – taken op het gebied van behoud en beheer.

De toezichthoudende taak is inmiddels verschoven van toetsen van de normen ten aanzien van de functie van archiefdocumenten naar de normen ten aanzien van het beheer van die documenten: vormgeving, onderhoud en beheer van het archiveringssysteem. Het toezicht strekt zich daarbij uit over het product én alle elementen van de documentaire informatiehuishouding welke bijdragen en/of van invloed zijn op de kwaliteit van het beheer en het product zelf. Vanuit het RHCe wordt hieraan langs twee sporen invulling gegeven: door middel van een 'audit', in de zin van toetsend en door middel van pro-actief advies. Veelal worden hierbij projecten en trajecten regiobreed opgezet met het oog op effectiviteit en kostenbesparing.

1.2. Omgevingskenmerken/-ontwikkelingen

Op technologisch en maatschappelijk vlak doorbreken de snelle ontwikkelingen in de informatie- en communicatietechnologie (ICT) de barrières tussen instituties. Instellingen treden steeds vaker toe tot virtuele netwerken en gaan vormen van samenwerking aan waardoor de fysieke nabijheid van deze instituties niet langer een vereiste is. Een heel andere consequentie van ICT is dat vooral op het terrein van de zoeksystemen een revolutie teweeg is gebracht. De noodzaak tot fysieke raadpleging van archiefstukken en dus van een bezoek aan het archief is daarmee overigens zeker niet verdwenen. Digitalisering van alle archiefbestanden is niet alleen zeer kostbaar, maar ook zinloos vanuit tijds- en gebruikersperspectief. Niettemin zullen de nieuwe zoekmethoden onderzoek in vrijwel alle gevallen efficiënter maken, voor een deel een bezoek geheel vervangen maar tegelijkertijd ook meer bezoek genereren.

Op het vlak van (erfgoed)cultuur kan een toenemende publieks- en vraaggerichte benadering worden geconstateerd. Dit is het gevolg van de toenemende democratisering van informatie, voortvloeiend uit de mogelijkheden van nieuwe technologieën én een ander verwachtingspatroon bij het publiek. Deze groeiende gebruiksgerichtheid dwingt cultuurbeherende instanties, als musea en historische centra meer naar buiten te treden, nieuwe vormen van presentatie te zoeken, op vragen van het publiek in te spelen en deze te helpen structureren. Essentieel daarbij is het verkrijgen van een beter inzicht in wat de gebruiker wil, verwacht en eist. Daarvoor is marktverkenning en marktonderzoek noodzakelijk.

Op organisatorisch gebied is binnen het archiefwezen een proces gaande van enerzijds schaalvergroting en daarmee de inrichting van regionale historische centra en anderzijds, maar ook daarmee samenhangend het in toenemende mate zoeken van vormen van samenwerking met verwante instanties als bibliotheken en musea. Deze samenwerking krijgt deels vorm door het centraliseren van publieksfaciliteiten, deels door het gezamenlijk verrichten van onderzoeksprojecten en deels door het gezamenlijk organiseren van manifestaties en presentaties. Naast de meer permanente samenwerkingsverbanden zullen vaker combinaties voorkomen met wisselende partners voor tijdelijke duur en in vraaggestuurde projecten. Het gaat immers om het organiseren van kennis en het in huis hebben van die kennis.

Daarbij hanteert het RHCe al sedert enige jaren de beleidslijn 'Archief Nabij'. Kern van deze beleidslijn is *'het creëren van een regionale decentrale dienstverlening (front-office), uitgaande van een centrale beheerorganisatie (back-office) op basis van een*

intra-/extranetstructuur met medeneming van een aantal bedrijfsvoeringsaspecten als het nader ontsluiten van erfgoedinformatie.

Documentaire informatie maakt de komende jaren wezenlijke veranderingen door die hun invloed hebben op de vorm, de inrichting van de documentaire informatiehuishouding en het beheer. Zij wordt meer en meer onderkend als een belangrijk bedrijfsmiddel, waardoor de overheid in staat is haar producten en onderliggende processen kwalitatief te beïnvloeden. Tevens is dit het middel waardoor de overheid in een democratische rechtstaat in staat is informatie en bewijs te verschaffen over haar handelen. Integriteit en authenticiteit zijn hierbij sleutelbegrippen.

Daarnaast heeft de toepassing van ICT en het voornemen van de overheid om een aantal transacties en diensten via internet mogelijk te maken haar invloed. Audits en adviezen hebben steeds mee een complex karakter en raken het gebied van de strategische informatieplanning. Adviezen ten aanzien van uitvoering nemen daarentegen niet af.

2. Strategie en doelstellingen

Om adequaat in te spelen op bovengeschetste ontwikkelingen is de volgende visie gedefinieerd:

Het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven wil hét kennis- en ontmoetingscentrum zijn op het gebied van cultuurhistorie voor de regio Zuidoost Brabant. Tevens streeft het ernaar om hét expertisecentrum te zijn op het gebied van modern archiefbeheer.

In de 'Gemeenschappelijke regeling Samenwerkingsverband Regio Eindhoven' zijn daarbij onderstaande doelstellingen vastgelegd.

- Het initiëren en stimuleren van en participeren in regionale initiatieven op het gebied van cultuurhistorie en erfgoedbeheer (om daarmee een bijdrage te leveren aan (de bevordering van) de cultuurhistorische identiteit van de regio).
- De zorg voor en het beheer van de archiefbescheiden welke krachtens de Archiefwet 1995 naar de archiefbewaarplaats(en) van het samenwerkingsverband zijn overgebracht.
- Het toezicht op de niet-overgebrachte archiefbescheiden van de gemeenten en de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden.
- Het adviseren van de gemeenten en de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden op het gebied van de documentaire informatiehuishouding.

Om deze doelstellingen, en daarmee de visie te kunnen verwezenlijken, dient aan een aantal randvoorwaarden voldaan te worden. Deze zijn:

- Het RHCe kent een collectie naar inhoud, omvang en kwaliteit van regionaal belang, met accent op de speerpunten
- Om deze collectie goed te beheren, de integriteit van de informatie te waarborgen en er informatie uit te verschaffen is de in het RHCe aanwezige expertise van goede kwaliteit.
- Het RHCe fungeert als regionaal aanspreekpunt voor particulieren en instellingen met cultuurhistorische interesses of doelstellingen en voor de afdelingen DIV van de aangesloten gemeenten.
- Het RHCe fungeert als bron en wegwijzer in de cultuurhistorie van de regio en stimuleert het gebruik van de aanwezige informatie
- Het RHCe speelt een rol van belang in landelijke samenwerkingsverbanden met andere instellingen en organisaties op het terrein van behoud en beheer van cultureel erfgoed en inrichting van documentaire informatiehuishouding.
- Het RHCe is een klant- en vraaggerichte organisatie met overheden, cultuurhistorische en educatieve instellingen en de individuele burger als klant.

Voor een deel wordt al voldaan aan deze randvoorwaarden, voor een deel moeten deze nog bewerkstelligd en/of bereikt worden. In beide gevallen geldt dat deze permanent aandacht en onderhoud behoeven.

Het resultaat dient zich dan te kenmerken door:

- Een hoge waardering voor uitgebrachte adviezen.
- Kwalitatief hoogstaande producten.
- Nieuwe klantgroepen, 'aan huis' en via webdiensten

Voor de komende jaren (2005/2010) betekent dat bij de invulling van het jaarlijkse werkplan met name aandacht besteed zal worden aan:

- Het optimaliseren van de bedrijfsvoering:
  - Invoeren van projectmatig werken;
  - Optimaliseren van de werkprocessen;
  - Screening en opbouw van de collectie;
  - Invoering en uitbreiding van een intra- en extranetomgeving.
- Ontwikkeling producten/activiteiten:
  - Referentiemodellen en documentaire structuurplannen (DSP's) ten behoeve van de documentaire informatievoorziening;
  - (Verdere) ontwikkeling en implementatie van normdocumenten, normen en procedures (auditing);
  - Overdracht van kennis en competenties die binnen de informatiehuishouding behoren;
  - Andersoortige vorm(en) van dienstverlening op locatie, virtueel en fysiek;
  - (Virtueel) aanbod aanpassen aan de vraag van het publiek.
- Uitbouwen van het regionale en landelijke netwerk.

3. Activiteiten

3.1. Inspectie en auditing

De werkzaamheden van de groep 'auditing' hebben met name betrekking op de zogenoemde fase van archiefvorming, en dan niet alleen op het document of dossier zelf, maar meer en meer op de (digitale) omgeving waarbinnen documenten tot stand komen. Hierbij is sprake van een verschuiving in beleid van reactief naar pro-actief. Gewerkt wordt met een methodiek van servicebezoeken, in combinatie met audits en monitoring. Ten grondslag hieraan liggen normdocumenten. Op moment van overdracht worden de inventarissen beoordeeld en de archieven getoetst op materiële staat, inhoud en toegankelijkheid.

Daarnaast wordt advies gegeven in de vorm van informatie en voorlichting, kennismakelaardij en het organiseren van regionale contactdagen ten behoeve van kennisuitwisseling. Verder worden cursussen verzorgd ten behoeve van het verbeteren van de competenties van de div-ers om hen beter uit te rusten voor het veranderende karakter van de documentaire informatie, met name onder invloed van de automatisering en de behoeften van de organisatie en de omgeving. De komende jaren zal de aandacht daarbij met name uitgaan naar het ontwikkelen, implementeren en onderhouden van het 'documentair structuurplan' (DSP).

3.2. Collectievorming: verwerving en selectie van bronnen

De acquisitie van overheidsarchieven is gebaseerd op de wettelijke taak die is vastgelegd in de Archiefwet 1995. Deze bepaalt dat deze bestanden na twintig jaar worden overgedragen aan het RHCe. Ook in de toekomst zal er dus nauw contact blijven met de regionale overheidsinstellingen en zal de collectie blijven groeien. Voordat overdracht plaatsvindt, dient echter een selectie gemaakt te worden in de papieren en digitale overheidsarchieven. Niet alles is immers de moeite van het bewaren waard; goed selecteren is een belangrijk onderdeel van deskundig archiefbeleid. De selectie vindt, onder regie van de afdeling auditing voornamelijk plaats binnen de afdelingen DIV (documentaire informatievoorziening) van de aangesloten gemeenten op basis van vastgelegde protocollen en vernietigingsvoorschriften. En alhoewel overheidsarchieven belangrijke informatiebronnen zijn met betrekking tot het verleden van plaats en regio, kennen zij wel degelijk en ook in toenemende mate hun beperkingen. Om in deze lacunes te voorzien, worden tevens archieven en collecties van particuliere personen, instellingen en bedrijven verworven.

Binnen het samenspel van erfgoedinstellingen in de regio en archiefdiensten in het land vraagt het collectiebeleid vervolgens om verbijzondering in thematiek. Voor de regio Eindhoven is de transformatie van een agrarische samenleving naar een industriële samenleving de dominante ontwikkeling geweest vanaf de tweede helft van de 19^e eeuw. Op alle levensterreinen heeft deze overgang grote gevolgen gehad en de regio op unieke wijze getekend. Binnen de collectie zal deze transformatie de rode draad vormen voor het handelen. Binnen deze beperking is de breedte nog van dien aard dat het noopt tot het benoemen van zwaartepunten, die aansluiten bij specifieke ontwikkelingen binnen de regio Eindhoven.

**Veranderend Platteland*

De regio Kempenland deelt met de regio Peelland een bijzondere gemeenschappelijke plattelandskarakteristiek voor zoverre het de ontwikkeling van specifieke landbouwvormen op schrale zandgrond betreft. Voor een deel van Peelland gaat hier de turfwinning in de loop van de 19^e eeuw en de eerste decennia van de 20ste eeuw aan vooraf. Een activiteit die diep heeft ingegrepen in het landschap en de infrastructuur. Daarnaast heeft de turfwinning ook zijn weerslag gehad op de samenstelling van de bevolking.

De rationalisering van de landbouw na de Tweede Wereldoorlog was de opmaat voor de intensieve veehouderij in deze streek. Op de voorheen arme zandgronden bleek de intensieve veehouderij, vooral varkens, een bron van welvaart. In de Peel kwam daarnaast een andere vorm van intensieve landbouw op, de teelt in kassen. Het platteland veranderde van aanzicht door de bouw van stallen en - geconcentreerd in een deel van de regio - kassen. In het laatste kwart van de 20ste eeuw rezen steeds meer bezwaren tegen de intensieve veeteelt, onder meer ingegeven door milieubezwaren en het voorkomen van epidemieën. Het platteland maakt zich op voor een nieuwe gedaanteverwisseling, waarbij het aantal boeren sterk afneemt en ook de agrarische bestemming van wat het buitengebied is gaan heten, verder verdwijnt, onder meer ten gunste van natuur.

**Industrie*

De transformatie van de regio richting een industriële samenleving heeft vooral een impuls gekregen door de arbeidsintensieve tabaksverwerkende (met name sigaren), de textiel- en de metaalindustrie. De eerste twee kwamen voort uit thuiswerk, een product van de specifieke omstandigheden in de landbouw. Vooral in Helmond heeft de concentratie van arbeidsintensieve textiel en metaalindustrie met zijn grote behoefte aan arbeidskracht en minder behoefte aan onderzoek en ontwikkeling een stempel gedrukt op de stedelijke ontwikkeling. Het sociale vraagstuk was hier permanent aan de orde en kreeg markante oplossingen.

In de stad Eindhoven en de Kempen (Valkenswaard, Reusel, Veldhoven en Eersel) was de arbeidsintensieve tabaksverwerkende industrie van grote invloed. Velen vonden oorspronkelijk werk in de kleinschalige handmatige fabricering van sigaren, eerst thuis, later in fabrieken. Mechanisering en rationalisering maakten de sigarenindustrie tot een bloeiende tak in de voedings- en genotmiddelenindustrie. Concurrentie vanuit Europa, welke leidde tot concentratie en de daarbij behorende saneringen ondergroeven die positie evenwel weer vanaf het midden van de vorige eeuw. De veranderende smaak heeft de traditionele sigaar definitief de das omgedaan en daarmee is de industrie met zijn toeleveranciers (verpakkingsmateriaal) vrijwel uit het zicht van de inwoner verdwenen. Textiel en metaal waren ook in Eindhoven prominent vertegenwoordigd.

**De Multi-Culturele samenleving*

De grote behoefte aan werknemers binnen de almaar toenemende arbeidsintensieve bedrijvigheid maakte dat de pendel en de migratie uit de nabije omgeving op een gegeven moment niet meer voldoende was. Vooral in Eindhoven kwam een groot contingent nieuwe bewoners uit niet-katholieke streken. In de tijd dat de katholieke zuil zijn volledige omvang kreeg, ontwikkelden zich andere geloofsgemeenschappen, vooral protestants-christelijke. In Eindhoven, maar ook in andere plaatsen met arbeidsintensieve industrie, is in wezen gedurende het grootste deel van de 20ste

eeuw sprake van een multiculturele samenleving. Vanaf de jaren '60 is de instroom van nieuwe inwoners vooral afkomstig van buiten Europa en krijgt de islam een plaats binnen de gemeenschap. Een ontwikkeling die plaatsvindt naast een sterke deconfessionalisering onder de autochtone bevolking. Een laatste ontwikkeling die opgeld doet sinds het laatste decennium van de 20ste eeuw is de trek van seizoensarbeiders uit Oost-Europa, onder meer naar de kassen.

Een aparte plaats binnen deze meervoudige cultuur vormt de jongerencultuur, die in Eindhoven unieke kwaliteiten had, mogelijk vanwege de bijzondere samenstelling van de bevolking. Menig Eindhovenaar heeft landelijke bekendheid verkregen, net als Eindhovense podia en festivals. Vormingstheater en andere kritische geluiden vonden hun weg op menig podium buiten de stad. De meest radicale uitingen van de protestgeneratie konden ook in Eindhoven genoteerd worden.

**Techniek*

De teloorgang van de arbeidsintensieve industrie in de regio Eindhoven is opgevangen door andere, sterk gemechaniseerde industrieën en dienstverlening. Sleutelwoord in deze ontwikkeling is 'techniek', waaraan bedrijven als Philips en DAF een grote bijdrage hebben geleverd. Technische vindingen maakten het leven comfortabeler, brachten de wereld via de ether of via de kabel binnen handbereik en maakten de mens mobiel. Veel van die technische ontwikkelingen zijn in deze regio ontstaan en geproduceerd. In een samenspel tussen overheid en bedrijfsleven zijn onderzoek en ontwikkeling tot belangrijke economische sectoren binnen de stad uitgegroeid. De vervaardiging van de nieuwe producten verschafte hier en elders de welvaart om de motor op gang te houden.

De aandachtsgebieden en zwaartepunten moeten voldoende ruimte laten om op die actualiteit in te kunnen spelen die van groot belang is voor de verdere ontwikkeling van de regio. Dat houdt in dat in vroege fase moet worden begonnen met het bijeenbrengen van materiaal of het aangaan van contacten over aan te leggen verzamelingen documentatie.

Het uiteindelijke resultaat van het collectiebeleid is een afgewogen verzameling relevante gegevens die ongeacht vorm of drager bijeengebracht zijn om - na toegankelijk gemaakt te zijn - het mogelijk te maken dat de zoeker naar cultuurhistorische informatie over de regio Eindhoven deze vindt in het aanbod van het RHCe.

3.3. Openbaarheid en toegankelijkheid

De Archiefwet waarborgt de openbaarheid van de Nederlandse archieven en bevestigt daarmee, zeker in combinatie met de Wob (Wet Openbaarheid Bestuur) een belangrijk goed in onze samenleving: de burger kan de overheid controleren. Soms conflicteert deze openheid met het recht op privacy. Ook daarin voorzien beide genoemde wetten, evenals de Wet bescherming persoonsregistraties (Wbp). Doordat steeds jongere archieven overgedragen worden, stijgt ook de vraag naar informatie uit die bestanden. Het streven blijft daarbij optimale openbaarheid. In geval van conflictueuze belangen, ligt de beslissingsbevoegdheid bij de directie van het RHCe.

Toegankelijkheid wordt in hoge mate bepaald door de mate waarin archieven en collecties geïnventariseerd en gecatalogiseerd zijn en de beschikbaarheid van de betreffende catalogi en inventarissen. De laatste jaren is al hard gewerkt aan het

omzetten van die oorspronkelijke fysieke toegangen naar een digitale vorm en ze zo aan te bieden o.a. via het internet. Om tot een volledig aanbod te kunnen komen, zal nog enige jaren van werken nodig zijn. Vermeld moet worden dat daarbij, en niet tevergeefs, een beroep wordt gedaan op vrijwilligers, zowel op individuele titel als binnen verenigingsverband. Hun inzet heeft een geweldige versnelling aan dit traject gegeven.

Zo zijn, waar het gaat om de primaire genealogische bronnen inmiddels via internet de inschrijvingen in de doop-, trouw en begraafboeken (de zgn. retroacta op de burgerlijke stand) raadpleegbaar. De tafels (indexen) op de Burgerlijke Stand van het gehele SRE-gebied zullen eind 2004 ingevoerd zijn, waarna deze gegevens ook op internet beschikbaar zullen komen. De volgende stap zal zijn dat via deze indexen op DTB en BS een scan van de betreffende acte op te roepen is. Een soortgelijke systematische ontsluiting met de mogelijkheid om de oorspronkelijke administratie op internet te raadplegen, staat voor 2005 op stapel voor de Bevolkingsregisters.

Daarnaast vordert gestaag het aanbieden van beeldmateriaal zoals foto's, prentbriefkaarten en affiches. Voor een gedeelte zal het materiaal betreffen dat door heemkundige organisaties is ontsloten en gescand.

3.4. Beheer en behoud

Een van de voornaamste vraagstukken bij het beheer van cultureel erfgoed, is dat van het behoud, niet in de laatste plaats in combinatie met publieksbediening. Deze twee staan in feite op gespannen voet met elkaar. Om toch aan de publieksvraag tegemoet te kunnen (blijven) komen is de nodige jaren gewerkt aan de verfilming van de meest geraadpleegde bestanden. Dat beleid heeft als resultaat dat het behoud van diverse kwetsbare collecties nu gegarandeerd is. Bovendien biedt deze verfilming ook de mogelijkheid om diezelfde informatie via internetvoorzieningen aan te bieden.

Zoals gezegd, verfilming heeft slechts betrekking op een beperkt deel van de collectie; eenzelfde procédé voor de totale collectie zou niet alleen onbetaalbaar maar tevens onbeheersbaar zijn. Voor de totale collectie wordt een conserverings- en conserveringsbeleid gevoerd waarvan de depots de belangrijkste peiler vormen. Permanente opslag onder de juiste en constante klimatologische condities is de beste garantie voor het voorkomen van verval. Daar waar nodig worden gerichte restauratieve ingrepen uitgevoerd. Dit vindt, uit kosten oogpunt sedert 2003 buitenshuis plaats. Intern is wel deskundigheid ten aanzien van behoud en conservering aanwezig om zowel bij de screening vooraf als de controle achteraf de kwaliteit te kunnen beoordelen.

In 2004/05 zal de totale collectie doorgelicht worden om zo het al ingezette programma van berging naar drager en formaat af te ronden en op basis daarvan een restauratieprogramma kan worden opgezet.

Een tweede resultaat van deze inspanning dient te zijn dat inzicht wordt verkregen van de inhoudelijke waarde van de beheerde archieven en collecties met betrekking tot het collectieprofiel. Daar waar nodig zal eventueel materiaal worden afgestoten maar kan zo zeker ook gerichte acquisitie plaatsvinden.

3.5 Dienstverlening

*Het RHCe als regionaal geheugen:
een Historisch Centrum voor iedereen*

De laatste decennia zijn archieven steeds meer in de belangstelling komen te staan. Was het vroeger veelal een bezigheid van een kleine groep van professionals en veelal historisch geïnteresseerde notabelen, met de opbloei van de genealogie werd het al bijna een volkssport. De verkorting van de overbrengingstermijn van vijftig naar twintig jaar, samen met de verwerving van bronnen in de vorm van foto's en films bracht de belangstelling voor archieven echt duidelijk onder de mensen.

Scholieren, studenten, journalisten, 'jubileumvierders', huizenbezitters, cultuurhistorische toeristen: een groot deel van de bevolking vindt wel iets van zijn gading. Het feit dat de archieven ook veel meer naar buiten werden gebracht via tentoonstellingen, publicaties, radio- en tv-programma's en recentelijk het internet heeft die ontwikkeling alleen maar versterkt. Cultuurhistorie is 'in'.

In 2002/2003 zijn in opdracht en op initiatief van het ministerie van OC en W enige onderzoeken¹ uitgevoerd naar de publiekspotentie van het archiefwezen en is daarbij in beeld gebracht welke groepen belangstelling hebben en kunnen hebben voor cultuurhistorische informatie en waar die aandacht dan naar uitgaat. Samengevat laat de huidige groep bezoekers zich in een viertal categorieën indelen:

- Geïnteresseerden in persoonlijke geschiedenis
Tot deze groep behoren gebruikers met hoofdzakelijk privé- en familiemotieven. Deze groep is primair geïnteresseerd in de eigen 'omgeving': de familiegeschiedenis, het woningbezit en ander onroerend goed of de historie van eigen dorp, stad en streek. Voor deze groep geven we tegen betaling o.m. cursussen paleografie. Daarnaast betreft het een groep die op zoek zijn naar hun eigen identiteit of verwerking van hun persoonlijke ervaringen en geschiedenis. In dat kader hebben we het project nieuwkomers gestart waarbinnen we samen met allochtone verenigingen proberen het verhaal van hun komst en herkomst voor de komende generaties vast te leggen en te behouden.
- Professionals en onderzoekers.
De vragen uit deze groep zijn zeer divers en vaak ook zeer specialistisch van aard. Om hen te kunnen helpen is derhalve ook speciale kennis van geschiedenis en collecties van deze regio vereist.
- Onderwijs en jeugd

In samenwerking met basis- en middelbare scholen zal een programma worden gestart om, in aansluiting op het gehanteerde principe van de omgevingsgeschiedenis materiaal aan te bieden dat aansluit op de specifieke vraag van leerlingen en docenten.

---

¹ IOO bv, Naar een publieksgericht archiefbestel. Kenmerken, doelbereik, consequenties (Zoetermeer, 2003)

Twijnstra Gudde, Marketingpilot Noordelijke Archieven: "Naar een breder publiek door een aansprekend serviceconcept" (Amersfoort, 2003)

- Algemeen geïnteresseerden

Geschiedenis is het meest toegankelijk als die herkenbaar is en in tijd en plaats dicht bij de toeschouwer staat. Programma's als 'Andere tijden' van de VARA of recentelijk 'De Wandeling' en 'Spoorzoeker' van Omroep Brabant tonen dat afdoende aan. Maar te denken valt ook aan het ontwikkelen van fiets- en wandelroutes. Samen met derden onderzoeken we permanent hoe we het best ook aan die belangstelling, de grootste maar tevens het meest diffuus tegemoet kunnen komen.

Een geheel nieuwe doelgroep is de groep die vooralsnog alleen interesse heeft om virtueel kennis te nemen van archieven en die alleen via internet een bezoek wil brengen aan archiefinstellingen. Een landelijk uitgevoerd onderzoek heeft aangetoond dat van de totale bevolking van 18 jaar en ouder 20% wel eens een fysiek en/of virtueel bezoek aan een archiefinstelling heeft gebracht.

Deze omvangrijke nieuwe groep kan eveneens getypeerd worden in vier profielen:

- Personen met interesse voor de eigen woonomgeving (58%)

Deze groep wil iets te weten komen over de eigen woning, straat, buurt, stad of streek. Zij is geïnteresseerd in de lokale historie en zal eens of meerdere keren per jaar digitaal een archiefinstelling bezoeken en daarnaast ook andere cultuurhistorische bronnen willen raadplegen en/of zich daardoor willen laten verrassen.

- Personen met interesse in afbeeldingen en audiovisuele bronnen (14%)

Deze doelgroep maakt intensief gebruik van internet en is in zijn algemeenheid tot dusver niet echt positief over het huidige digitale cultuurhistorische aanbod.

- Personen met interesse in historische informatie (14%)

Deze groep heeft deels een matige en deels een brede interesse in cultuur maar heeft als gemeenschappelijk kenmerk dat zij geen belangstelling heeft voor fysieke bronnen.

- Personen met een diffuus interessepatroon (14%)

Zoals verwacht laat deze groep zich moeilijk definiëren. De belangstelling strekt zich uit van 'weetjes' tot genealogische informatie (jongeren)

Dicht bij de mensen: 'Archief nabij'

Zoals in de inleiding al opgemerkt, voert het RHCe al geruime tijd een beleid om de informatie zo dicht mogelijk bij de mensen te brengen onder het motto 'Archief nabij'. Daarbij wordt uitgegaan van een drie-lijns concept: bij mensen aan huis (internet), via steunpunten in de regio (extranet) en 'in eigen huis'(de studiezaal). Wat betreft het organiseren van deze dienstverleningspunten: in de zomer van 2004 is een informatiepunt binnen de Openbare Bibliotheek Helmond ingericht. Het ligt in de bedoeling om, na evaluatie van dit experiment, tot een uitrol te komen van die functionaliteit naar de overige Peelgemeenten (Asten, Deurne, Laarbeek, Mierlo en Someren). Met de OB Eindhoven lopen gesprekken om tot eenzelfde constructie te komen. De samenwerking die bestaat met verschillende heemkundige organisaties biedt mogelijkheden om in de te onderscheiden heemhuizen tot een publieksaanbod te komen.

Het door ons tot dusver gevoerde beleid van in verhoogd tempo digitaliseren van onze fotocollectie en het participeren in projecten als het 'Oud Strijps Nieuwsblad' (Eindhoven) en de 'Woonomgeving'(landelijk in samenwerking met het Kadaster) sluit naadloos aan bij boven geschetste potentie.

Maar ook activiteiten op meer klassieke basis als het verzorgen van cursussen, het geven van rondleidingen en het (mede) verzorgen van lezingen vinden nog gretig aftrek. Nieuwe loten aan die stam zijn onder meer het uitzetten van opdrachten op het gebied van documentaire fotografie en het presenteren van het resultaat in tentoonstellingen. Exposities die ook weer worden verzorgd in opdracht van of in samenwerking met anderen. Deelname aan televisie-uitzendingen valt onder dezelfde categorie te rekenen. In ontwikkeling is nog een initiatief om, in samenwerking te komen tot een periodiek evenement op het terrein van techniek(historie).

Centraal is en blijft het uitgangspunt om het vaak eigen verleden (weer) zo dicht mogelijk bij de mensen te brengen.